

Visie op de openbare bibliotheek van Bergen

Gemeente Bergen, november 2011

Samenvatting

De randvoorwaarden voor het bibliotheekbeleid in Bergen worden gekoppeld aan twee kerndoelen: toegang tot kennis en informatie en leesbevordering met een collectie fictie (lezen en literatuur). Drie doelgroepen hebben daarbij prioriteit: jeugd (met name tot 13 jaar), ouderen en mensen met een beperking. Van de bibliotheekorganisatie wordt verwacht dat zij zoekt naar vernieuwing, maatwerk levert en openstaat voor de signalen die de burgers van Bergen laten horen als het gaat om het zoeken en delen van informatie. Het openhouden van 3 zelfstandige vestigingen met een compleet aanbod voor alle inwoners is te duur geworden om te handhaven. Samen met de bibliotheek zal worden gezocht naar mogelijkheden om de maatschappelijke functie van de bibliotheek uit te breiden en op gepaste plekken maatwerk te leveren ten behoeve van de beoogde doelgroepen. Voor 2012 en 2013 gaan wij nog uit van bibliotheekvestigingen in Schoorl, Egmond en Bergen met een dienstverlening op maat en binnen de grenzen van het in de begroting opgenomen subsidiebedrag. De uitwerking van de gestelde randvoorwaarden in specifiek beleid laten wij zoveel mogelijk over aan de bibliotheekorganisatie en toetsen wij jaarlijks aan de hand van aan te leveren prestatiegegevens.

Inleiding

Waarom een nieuwe visie

Een nieuwe visie op het gemeentelijk bibliotheekbeleid is aan de orde, enerzijds omdat er zich de laatste jaren grote veranderingen hebben voorgedaan in de mate waarin en de wijze waarop burgers in hun behoefte aan geschreven informatie voorzien, anderzijds omdat de Openbare bibliotheek Bergen naar verwachting in 2012 samengaat met de bibliotheek Kennemerwaard. In deze visie wordt verwoord wat de gemeente verwacht van de nieuwe bibliotheekorganisatie in een omgeving die ook in de toekomst voortdurend aan verandering onderhevig zal zijn. Omschreven wordt voor welke kerntaken en doelgroepen de ondersteuning van de gemeente moet worden ingezet en welke prestaties moeten worden geleverd. Ook wordt op hoofdlijnen ingegaan op kwaliteitseisen die aan de bibliotheekorganisatie worden gesteld.

Rolverdeling gemeente-bibliotheek

De middelen die de bibliotheek voor het bereiken van de gestelde doelen inzet zijn in beperkte mate beschreven. Wij vertrouwen op de deskundigheid van de bibliotheek om een keuze te maken uit het scala aan mogelijkheden dat voor de vormgeving van een moderne bibliotheek beschikbaar is. De professionals van de bibliotheek zijn immers beter dan wijzelf in staat te beoordelen welke diensten fysiek dan wel digitaal moeten worden aangeboden, door professionals of door vrijwilligers, op locatie of centraal, etc. Uit jaarlijkse evaluaties zal blijken in hoeverre de bibliotheek succesvol is bij het behalen van de gestelde doelen en of het nodig is en wenselijk om het bibliotheekbeleid sterker vanuit de gemeente te regisseren.

Beleidsdocumenten

Zowel de bibliotheek van Bergen als de bibliotheek Kennemerwaard hebben eigen visiedocumenten opgesteld¹. Beide documenten zijn als bijlagen bij deze visie gevoegd.

Kerntaken en doelgroepen van de bibliotheek

Doelstelling en kerntaken

Door het veranderde gebruik van oude media en de opkomst van nieuwe media staat de bibliotheek van Bergen voor de uitdaging zich te herpositioneren in het maatschappelijke veld. Voor de gemeente staat daarbij de doelstelling centraal dat burgers kennis, informatie en cultuur tot zich nemen zodat zij zich ontwikkelen en bewust en actief deelnemen aan de maatschappij. Die doelstelling leidt tot twee kerntaken van de bibliotheek:

1. Kennis en informatie: toegang tot een algemene informatiecollectie (fysiek, digitaal) en aanbod van specifieke informatie ten behoeve van maatschappelijke vraagstukken (overheid, gezondheidszorg). Bij deze taak hoort ook de actieve taak om burgers te begeleiden in het zoeken naar informatie en het kritisch beoordelen en gebruiken van informatie.
2. Lezen en literatuur: toegang tot een collectie fictie die aansluit bij het leesgedrag en de behoeftes van de bezoekers en leden. Leesbevordering met gebruikmaking van de collectie.

Doelgroepen

In principe voert de bibliotheek de kerntaken uit voor alle bewoners en bezoekers van Bergen. Er zijn echter 3 groepen waarvoor de bibliotheek een uitgebreidere functie moet vervullen:

1. Kinderen van 0 tot 13 jaar. Bij hen moet het leesgedrag en leesplezier nog ontwikkeld en gestimuleerd worden. De bibliotheek kan fungeren als partner van educatieve instellingen bij het leesonderwijs en onderwijs in mediagebruik. Voor de doelgroep jongeren (13-18 jaar) wordt een beperkte inzet verwacht omdat deze groep veelvuldig gebruik maakt van internet en mediatheken op scholen voor voortgezet onderwijs.
2. Oudere inwoners van Bergen. Zij zijn van oudsher de trouwste bibliotheekbezoekers en schakelen minder snel over naar het gebruik van nieuwe (digitale) media dan andere volwassenen. Ook voor ouderen kan de bibliotheek een rol spelen bij het vergroten van de mediawijsheid. Daarnaast kan de bibliotheek een toegevoegde waarde hebben voor ouderen door in samenspraak met andere maatschappelijke organisaties een ontmoetingsplaats, een huiskamer van de samenleving te vormen.
3. Mensen met een beperking/chronisch zieken. Van de bibliotheek wordt verwacht dat zij een speciale inzet levert om voor deze groep de toegang tot de diensten zoveel mogelijk te vergemakkelijken.

Voorop staat dat ook voor de deze doelgroepen de inzet op de kerntaken leesbevordering en advies/vraagbemiddeling de belangrijkste inzet vergt.

De bibliotheekorganisatie

Eisen aan de bibliotheekorganisatie

Om bovenstaande taken nu en in de toekomst naar behoren te kunnen uitvoeren is een bibliotheekorganisatie nodig die efficiënt en professioneel is en communicatief vaardig in de relatie met de belangrijkste "opdrachtgever": de gemeente, zowel als met de klant. De professionaliteit uit zich in:

- een sterke vernieuwingskracht waarmee ingespeeld wordt op de steeds wisselende behoeftes van burgers en de technische mogelijkheden die moderne media bieden;
- het leveren van maatwerk op locaties en voor de specifieke doelgroepen. Het maatwerk is ondermeer gebaseerd op een analyse van de bevolkingssamenstelling en het leen- en leesgedrag van bezoekers.
- openheid naar de samenleving zodat burgers een platform vinden om hun kennis en informatie met anderen te delen.
- het zoeken naar synergie met andere organisaties/instellingen (al dan niet met een informatieve functie, denk aan VVV, zorgloket) om een bijdrage te kunnen leveren aan de leefbaarheidsdoelstelling (sociale cohesie) uit de WMO.
- Het werken binnen de financiële kaders die worden gesteld: voor 2012 en 2013 wordt uitgegaan van het in de begroting 2011 opgenomen budget opgehoogd met indexeringen voor huisvestings- en personeelslasten.

Visie Kennemerwaard

“De in het land best presterende bibliotheken hebben innovatie onlosmakelijk verbonden met hun dienstverlening. Bibliotheek Kennemerwaard wil zo’n bibliotheek zijn, eigentijds en midden in de lokale omgeving. Bibliotheek Kennemerwaard wil een verbinder zijn van bevolkingsgroepen waarbij sociale netwerken steeds belangrijker zijn. De bibliotheek wil de burgers verrassen met nieuwe ideeën, nieuwe dienstverlening en ze wil haar klanten uitdagen om de verdieping op te zoeken. Dit doen wij door goed in te spelen op de ontwikkelingen in de maatschappij in algemene zin en door voorop te lopen bij het toepassen van ontwikkelingen op het gebied van sociale media en web 2.0 toepassingen (interactief gebruik van internet, red.)”

Rol van de gemeente

De gemeente stelt zich op als een actieve gesprekspartner voor de bibliotheek waarmee de maatschappelijke doelstellingen en de verrichtingen met regelmaat worden geëvalueerd en waar nodig opnieuw geformuleerd. De gemeente vervult een actieve rol met name als het gaat om het versterken van de bibliotheekfunctie door het vinden van synergie met andere (commerciële en niet commerciële) partners. Deze inzet is speciaal van belang vanwege mogelijke kostenbesparingen door het delen van huisvestings- en personeelskosten en vanwege de wens van het college om met de bibliotheek een maatschappelijke functie (ontmoetingsplek) te kunnen behouden. De subsidie voor de bibliotheek blijft voor de jaren 2012 en 2013 gehandhaafd op het niveau van 2011 aangevuld met indexeringen voor personeels- en huisvestingslasten.

Prestatieverwachtingen

Globale opzet (wordt doorontwikkeld)

Om te beoordelen of de dienstverlening van de bibliotheek bijdraagt aan het door de gemeente gestelde doel: de ontwikkeling van inwoners en een actieve participatie in de

gemeenschap, nemen we aan dat een aantal prestatiegegevens een betrouwbaar beeld geven. Deze gegevens zijn opgenomen in onderstaande, korte tabel.

	2010	Prognose 2012
Algemene prestatiegegevens		
Het aantal leden (gespecificeerd naar leeftijd en woonplaats)	8.368	8.150
Het aantal bezoekers (gespecificeerd naar vestiging)	162.675	145.000
Het aantal digitale bezoekers	52.759	70.000
Het aantal openingsuren	74	60*
Aantal (en spreiding) dienstverleningslocaties	3	3
Uitleningen	67.695	60.000
Uitleningen e-books**	191	250

* Dit aantal is een minimum. Het werkelijk aantal openingsuren is afhankelijk van afspraken die met mogelijke maatschappelijke partners kunnen worden gemaakt.

**mits het uitlenen van e-books wettelijk geregeld wordt onder de auteurswet dan wel in Nederland of Europa, of uitgevers bereid zijn op brede schaal licenties uit te geven aan bibliotheken.

In 2012 zal deze set aan gegevens worden uitgebreid met een aantal meer specifieke kengetallen (zie bijlage). Op dit moment zijn nog niet al deze gegevens bekend.

De prognosecijfers voor 2012 zijn voorzichtig gesteld omdat we rekening houden met de trendmatige daling die jaarlijks te zien is geweest en tijdelijke afname door wijzigingen in het beleid. In de navolgende jaren worden de streefcijfers naar boven bijgesteld omdat we verwachten dat het vernieuwde bibliotheekbeleid vruchten af gaat werpen..

Vestigingenbeleid

Het boek van de toekomst

Vrijwel zeker is dat het aanbieden van een mediacollectie in de toekomst niet meer op alle locaties zal gebeuren in de vorm van goed gevulde boekenkasten in een ruimte. Het is echter moeilijk te voorspellen hoe snel deze ontwikkeling zal gaan. Het aanbod aan e-books is bijvoorbeeld nog zeer beperkt door het uitblijven van afspraken tussen uitgevers, auteurs, en distributeurs over het digitaal ter beschikking stellen. Op dit moment bedraagt de markt voor e-boeken in de boekenverkoopmarkt 4%

Behoud maatschappelijke functie

De maatschappelijke functie die de bibliotheek van oudsher heeft is te kostbaar om als gevolg van moderne ontwikkelingen zomaar te laten verdwijnen. In gebieden waar de leefbaarheid voor bepaalde groepen onder druk staat door het verdwijnen van voorzieningen kan de functie van de bibliotheek wellicht worden uitgebouwd in samenspraak met andere maatschappelijke instanties. De traditionele bibliotheekfunctie (grote uitleen collectie) worden daar verkleint en maakt bijvoorbeeld plaats voor een ontmoetingsplek met kleinere doelgroepcollectie. Voor een grote groep mobiele gebruikers van de bibliotheek (jongeren, volwassenen) is een vestiging met een zeer breed aanbod, studiefaciliteiten, en ruime openingstijden veel aantrekkelijker. Een groep inwoners van Bergen wijkt nu al uit naar de centrale bibliotheek van Alkmaar. Voor het aanbieden van bibliotheekfuncties kan ook worden gezocht naar samenwerking met commerciële instanties zoals een bank of een supermarkt.

Drie locaties

De kosten van het bibliotheekwerk zijn te hoog om drie min of meer complete vestigingen (dus met een aanbod voor alle inwoners) te blijven handhaven. Voor de komende twee jaar stelt de gemeente zich echter op het standpunt dat in Bergen, Egmond en Schoorl drie fysieke locaties van de bibliotheek aanwezig blijven. Deze vestigingen zijn gezamenlijk in staat de kernfuncties voor alle bewoners en bezoekers van Bergen te vervullen met een speciale inzet voor de doelgroepen kinderen, ouderen en mensen met een beperking. In deze periode wordt onderzocht in hoeverre kan worden samengewerkt met maatschappelijke en/of commerciële partners om de dienstverlening fysiek te kunnen blijven aanbieden. De vestigingen worden op maat ingericht, dat wil zeggen, toegespitst op de omvang en de behoeftes van de doelgroep(en) die op die locatie het best kan (kunnen) worden bediend. In de vestigingen zijn internetfaciliteiten aanwezig en is er de mogelijkheid mediamaterialen uit andere vestigingen te bestellen. Dit kan uiteraard ook digitaal vanuit huis.

Het vervolg

De bibliotheek Kennerwaard krijgt de opdracht het bibliotheekwerk in Bergen aantrekkelijk te houden en betaalbaar te maken binnen de randvoorwaarden die in deze visie zijn gesteld. Aan de raad zal in de periode 2012-2013 met regelmaat (en minimaal 1 keer per half jaar) worden gerapporteerd over de vorderingen van het onderzoek naar mogelijke allianties met maatschappelijke of andere partners, over de aanpassingen aan de bibliotheek door het leveren van maatwerk en andere ontwikkelingen die zich voordoen. In het eerste kwartaal van 2013 zal een eerste rapportage van de prestatiegegevens (over het jaar 2012) worden gedaan.

Bijlage: jaarlijks te leveren prestatiegegevens van de openbare bibliotheek

	2010	Prognose 2012
Algemene prestatiegegevens		
Het aantal leden (gespecificeerd naar leeftijd en woonplaats)	8.368	8.150
Het aantal bezoekers (gespecificeerd naar vestiging)	162.675	145.000
Het aantal digitale bezoekers	52.759	70.000
Het aantal openingsuren (per vestiging)	74	60
Aantal (en spreiding) dienstverleningslocaties	3	3
Uitleningen	274.186	270.000
Uitleningen e-books	191	250
Kerntaak Kennis en Informatie		
Uitleencijfers (eventueel gespecificeerd naar leeftijd en woonplaats)	67.308	65.000
Aantal en deelname specifieke informatieve activiteiten	-	-
Bekendheid van specifieke informatieve activiteiten in Klantenpeilersonderzoek (1 x per 3 jaar)	-	-
Mate waarin de informatieve collectie aantrekkelijk wordt gevonden in het Klanttevredenheidsonderzoek (1 x per 4 jaar)	-	-
Aantal afgehandelde vragen (vraagbemiddeling)	-	-
Kerntaak lezen en literatuur		
Uitleencijfers (eventueel gespecificeerd naar leeftijd en woonplaats)	195.835	195.000
Aantal en deelname leesbevorderende activiteiten (leeskringen, lezingen, boekenweek)	Leeskringen: 26	Leeskringen: 26
Mate waarin de informatieve collectie aantrekkelijk wordt gevonden in het Klanttevredenheidsonderzoek (1 x per 4 jaar)	-	-
Deelnamecijfers aanbod Cultuur Primair en Rondje Cultuur	-	-
Doelgroeptaken jongeren		
Aantal en deelname leesbevordering/taalontwikkelingsprogramma's gespecificeerd naar voorschoolse instellingen, primair en voortgezet onderwijs	Basisonderwijs: 48 groepen Kinderboekenweek: 300 deelnemers	Basisonderwijs: 48 groepen Kinderboekenweek: 300 deelnemers
Cijfers Uitleen op maat aan scholen	-	-
Aantal en deelname media-educatie	-	-
Doelgroeptaken ouderen en mensen met een beperking		
Aantallen uitgezette collecties in instellingen	-	-
Aantal en deelname media-educatie	-	-
Aantal Bibliotheek Aan Huis gebruikers gespecificeerd naar woonplaats	-	-